

Deze week in **Tegenlicht**: op bezoek bij een Amerikaanse investeerder in Zuid-Soedan, die bijna een miljoen hectare land wil kopen. Wat bezielt Phil Heilberg?

DOOR FRANK MULDER

‘Je moet kopen wanneer het bloed door de straten vloeit’

PHIL Heilberg gelooft niet in ontwikkelingshulp. Heilberg gelooft in geld verdienen, heel veel geld verdienen. ‘Ik wil laten zien dat je geld kunt verdienen en daarmee een positieve invloed kunt hebben op de wereld. En dat, sterker nog, het een niet zonder het ander kan.’ Heilberg is een investeerder. Hij investeert niet in obligaties, aandelen of opties, maar in kale grond, en dan het liefst in landen die net uit elkaar zijn gevallen en helemaal bij nul beginnen. Nog dit jaar hoopt Heilberg de trotse eigenaar te zijn van naar schatting 800.000 hectare land – een vijfde van Nederland – in Unity State in Zuid-Soedan. Hij wil het leasen voor de maximale termijn van 49 jaar. Een definitief fiat van de regering heeft hij nog niet. Wel dat van generaal Matip, een voormalige krijgshoofd uit Unity State die intussen, na de president, aan het hoofd staat van de strijdkrachten van het nieuwe land en een heel belangrijke speler is geworden. Heilberg was handelaar in grondstoffen voor het grote verzekeringsbedrijf AIG (inmiddels failliet), tot hij twaalf jaar geleden besloot dat hij voor zichzelf moest beginnen. ‘Ik had een hoop verdiend,’ zegt Heilberg tijdens een Skype-gesprek vanuit zijn kantoor in New York. ‘Het werk was me te saai. Na de val van de Muur had ik gezien wat voor investeringskansen er ontstaan als staten uiteenvallen.’ Hij besloot zich volledig te

gaan richten op instabiele landen en richtte daarvoor Jarch Capital op, op de Maagdeneilanden. Daarmee ging hij onder meer naar Soedan, waar een burgeroorlog woedde. Zoals baron Rothschild in de tijd van Napoleon al zei: ‘Je moet kopen wanneer het bloed door de straten vloeit.’

Ayn Rand

‘Ik geloof in het individu,’ zegt Heilberg. ‘Ik ben *libertarian*, en daarom vind ik dat regeringen zo klein mogelijk moeten zijn.’ De Amerikaan zou zo kunnen figureren in een boek van Ayn Rand, de Amerikaanse schrijfster die het individualisme verheerlijkte en daarmee een invloedrijke stroming in de VS begon. ‘Inderdaad, Ayn Rand, dat is de pure versie van wat ik geloof. Volgens haar moet je geen dingen doen omdat iemand anders dat wil, je moet dingen doen omdat je ze zelf wilt. Daar word je veel gelukkiger van.’ Rand gaat ver. Helpen of geholpen worden is het ergste wat er bestaat. Het hoogste bewijs van je kracht is zelf geld verdienen, want daarmee onderscheid je je van de slappe, rancuneuze meerderheid. ‘Wat ik vooral van haar leer, is dat mensen altijd aan hun eigen belang denken, ook al willen ze anderen helpen. Collectivisme werkt niet, daar maken mensen alleen maar misbruik van.’ Afrika heeft geen hulp nodig, maar kapitalis-

me, vindt Heilberg. ‘Van de winst die ik maak, krijgt de regering een deel, in de vorm van belasting. De bevolking krijgt banen. De voedselproductie stijgt. En dan steek ik ook nog een tiende van de opbrengst in gemeenschapsprojecten. Het kan niet misgaan, ik ben zelf de baas.’

Heilberg is niet de enige die op land aast. Gedreven door de stijgende voedselprijzen speuren bedrijven (waaronder veel Koreanen, Chinezen en Arabieren) de wereld af op zoek naar vruchtbare grond. Volgens de Wereldbank gaat het om vijftig tot tachtig miljoen hectare, volgens Oxfam is al meer dan 200 miljoen hectare grond in handen van buitenlandse investeerders. ‘Heel veel deals zijn geheim, dus het is waarschijnlijk meer,’ zegt Camilla Toulmin, die er onlangs voor de Wereldvoedselorganisatie FAO een rapport over schreef. Ze erkent dat de landbouw heel hard nieuwe investeringen nodig heeft. ‘Maar vaak leiden dit soort investeringen niet tot meer voedsel voor de regio. Het gaat vaak om speculatie of de verbouw van graan of biobrandstoffen voor een ander land. Saoedi-Arabië wil zijn graan bijvoorbeeld gaan telen in Soedan, omdat daar watervoorraden onder de grond zitten.’

Ontginnen

Als land meer waard wordt, zou dat goed

Philip Heilberg (l) op de compound van generaal Matip, omringd door diens militiestrijders

nieuws moeten zijn voor de miljoenen boeren in ontwikkelingslanden. ‘Toch zijn ze heel kwetsbaar. Er zijn vaak geen officiële landrechten. In veel landen is er een kloof tussen lokaal gewoonterecht, waarin wordt bepaald hoe de gemeenschapsgronden worden beheerd, en de nationale wet. Veel land wordt collectief beheerd, maar regeringen doen of er niemand woont.’

Dat is in Unity State ook het geval. Het gebied lijkt leeg, maar in werkelijkheid wonen er nomaden die al eeuwenlang gezamenlijk voor het land zorgen. Heilberg kent ze niet, hij doet alleen zaken met krijgsheren, om zo de regering te kunnen bereiken. Preciezer uitgedrukt: met steun van onder anderen een generaal, die een eigen militia van zo’n 1500 man op zijn *compound* heeft wonen, wil hij de handtekening van de president, zodat hij land van anderen kan ontginnen. Is dat niet een beetje vreemd voor een *libertarian*? ‘Ik ben geen purist,’ zegt Heilberg. ‘Het land komt uit de chaos, er is orde nodig. Er is een soeverein nodig, die namens het land optreedt. Als hij zegt dat een gebied mijn eigendom is, dan is het mijn eigendom.’ Waaraan hij toevoegt: ‘Volgens internationaal recht heeft de soeverein ook de zeggenschap over wat er in de grond zit.’ *Now we’re talking*. Olie! ‘Ja, voor mij is dat interessanter dan landbouw,’ erkent Heilberg. ‘En dan heb je

ook nog mineralen. Er is uranium, er is goud, al weet niemand precies hoeveel. Ik wil daarom inzetten op alles, op olie, mineralen en landbouw, om het risico te spreiden. Op die concessies zit ik nu te wachten. Het kan niet lang meer duren. Ik ben al jaren bezig, het einde is nu echt in zicht.’

Gok

Heilberg is een goede speculant. Hij zette in op het uiteenvallen van Soedan – en hij kreeg gelijk. Ook zijn gok om vrienden te worden met Matip bleek een goede. Die liep een paar jaar geleden over van het Arabische noorden naar het zwarte zuiden. Met zijn eigen militia is de generaal een cruciale machtsfactor in Juba, naar wie zelfs de president moet luisteren. De man is berucht. Volgens Amnesty International hebben zijn soldaten in de jaren negentig met bruto geweld dorpen van de kaart geveegd en vrouwen verkracht om de weg vrij te maken voor oliebedrijven. ‘Mensen vergeten wel eens dat het land uit een burgeroorlog komt,’ zegt Heilberg. ‘Er is niemand met schone handen. Sommige mensen haten Matip, anderen houden van hem. De vraag is of hij nu bijdraagt aan stabiliteit. Het antwoord is ja.’ Het blijft een mysterie wat Heilberg werkelijk drijft. Waarom mag *Tegenlicht* hem een paar weken volgen? Wil hij de aandacht afleiden

Phil Heilberg: ‘Ik wil inzetten op alles: olie, mineralen en landbouw, om het risico te spreiden. Op die concessies zit ik nu te wachten.’

van zijn werkelijke agenda, zoals wapenhandel of veldwerk voor oliebedrijven? Of heeft hij gewoon een enorme drang om te bewijzen dat hij eerlijk miljarden kan verdienen? Dat laatste, zegt Heilberg zelf. ‘Ik wil zeker iets bewijzen. Nee, niet aan de wereld. Eerder aan mezelf. Dat is volgens mij de belangrijkste persoon om iets aan te bewijzen.’

Tegenlicht: Op jacht naar Afrikaanse grond

▶ MAANDAG, NEDERLAND 2, 20.55-22.00 UUR